

วิชาขุขานาเทศนา กัณท์ที่ ๒ (กัณท์ศักราช - พุทธคุณ ๓ ประโยชน์ ๓)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระธรรมเทศนาในอภิลักขิตกาลทางพระพุทธศาสนา

คณะธรรมยุต

จัดพิมพ์เผยแพร่

อิทานิ ตสฺส ภควโต อรโธ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, ปรีณิพุพานโต
ปฎฺฐาย ทวตฺติสสัฏฺจจฺรุตฺตโร ปญฺจสตาธิกานิ, เทว สัฏฺจรสทสฺสาณิ
อติกฺกุนทานิ, ปจฺจุปฺปนกาลวเสน, เวสขาฆมาสสฺส เอฏฺเณวิสติมํ ทินํ,
วารวเสน ปน สุทฺถวโร โหติ, เอวํ ตสฺส ภควโต ปรีณิพุพานา, สานสาขุ-
กาลคณฺนา สลฺลภฺเขตฺตพฺพา.

ปัญหาที่รู้จักจริง พระวิสุทธิคุณ คุณคือความบริสุทธิ์จริง และพระกรุณาคุณ
คุณคือพระกรุณาจริง พระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่กล่าวโดยย่อทั้ง ๓ นี้
ตรงกับบทที่เราทั้งหลายได้สวดกันอยู่ อันเป็นพระราชนิพนธ์แห่งพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พุทฺโธ สุตฺพุทฺโธ กรุณามหฺณณโว คำว่า พุทฺโธ
พระผู้ตรัสรู้แล้ว หมายถึงทรงประกอบด้วยพระปัญญาคุณ สุตฺพุทฺโธ ผู้บริสุทธิ์

พระองค์ และเนื่องมาจากพระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณของพระองค์.

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ จึงได้เป็น
สรณะคือที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย คือทรงเป็นผู้นำทางจิตใจ ให้
ประพฤติละชั่ว กระทำความดี และชำระจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส รวมเข้า
ในมรรคมีองค์ ๘ มีสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบเป็นต้น สรุปลงก็เป็นที่ ๓ คือ

พุทฺโธ พระพุทธเจ้าไม่มีประมาณ อปฺปมาโณ ภูมิโธ พระธรรมไม่มีประมาณ
อปฺปมาโณ สจฺจโธ พระสงฆ์ไม่มีประมาณ ดังนี้.

และความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า อันเป็นเหตุให้มีการแสดงธรรม
ทำให้เราทั้งหลายได้ฟังธรรมได้รู้จักอัมมะะ รู้จักบุญคุณ และค่อย ๆ รู้จักถูก
ชอบกันมาจนถึงบัดนี้ เพราะพระสงฆ์หรือว่าพุทธบริษัทของพระองค์ได้บังเกิด

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงมิได้ตรัสรู้แต่เพียงลำพังพระองค์เดียว และ
ก็รักษาความตรัสรู้ไว้นั้นแต่ลำพังพระองค์เอง ไม่มีใครรู้ แต่เราทั้งหลายได้รู้
หรือได้พลอยรู้ ก็เพราะพระองค์ทรงแสดงสั่งสอน และเมื่อเราทั้งหลายได้รู้
พระธรรม ก็เป็นอันว่าได้รู้พระพุทธเจ้าด้วย คือได้รู้ว่าท่านผู้แสดงพระธรรม
อันเป็นสังฆธรรมอันประเสริฐสุด อันจริงแท้ ซึ่งถ่ายทอดมาถึงเราทั้งหลายใน

ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ ในมรรคคือทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์อย่างครบถ้วน.
ความตรัสรู้ของพระองค์เป็นความตรัสรู้จบ เป็นความตรัสรู้ที่บริสุทธิ์
บริบูรณ์ จบก็คือหมดสิ้น บริสุทธิ์ก็คือว่าไม่มีผิดพลาดอันจะต้องให้แก่ไข
บริบูรณ์ก็คือว่าครบถ้วน ไม่มีบกพร่องอันจะต้องให้เพิ่มเติม ดังอริยสัจทั้ง ๔
ก็ครบถ้วน ไม่บกพร่อง ไม่ผิดพลาด ไม่มากไม่น้อย เพราะอริยสัจนี้มี ๓

เพิ่มเติม คำสั่งสอนของพระองค์ก็เป็นคำสั่งสอนที่รู้จบคือสมบูรณ์และถูกต้อง
ทั้งหมด.

เพราะฉะนั้น ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นความบังเกิดขึ้นของ
ท่านที่ชื่อว่าพุทธะ คือของพระพุทธะ ดังพระพุทธภาษิตว่า “สุโฆ พุทฺธาน-
มุปฺปาโท ความเกิดขึ้นของพระพุทธ คือผู้รู้ทั้งหลายให้เกิดสุข” จึงหมายถึง

ตรัสรู้ของพระองค์ ซึ่งทำให้พระพุทธรูปบังเกิดขึ้นในโลก คือพระผู้ตรัสรู้.

ฉะนั้น เมื่อถึงวันสำคัญคือวันเพ็ญกลางเดือน ๖ หรือวันเพ็ญแห่ง
เดือนเวสขะ อันเป็นวันที่ดวงจันทร์เสวยเวสขานักษัตรฤกษ์ตามจันทร์คติซึ่ง
โบราณจารย์ได้กล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าเมื่อเป็นสิทธัตถราชกุมารนั้น พระองค์
ก็ได้ประสูติในวันเพ็ญเดือนเวสขะ ตรัสรู้ก็ในวันเพ็ญเดือนเวสขะ ปรีณิพุพาน

พระธรรมเทศนา ก็ประกอบกันทั้งอามิสบูชาทั้งปฏิบัติบูชา และการฟัง
พระธรรมเทศนานั้นก็เป็น การทำปฏิบัติบูชา เพราะในขณะที่ฟังพระธรรม
เทศนานั้น ย่อมมีการสำรวมกายวาจาใจเพื่อฟังธรรม ความสำรวมอันนี้ก็เป็น
ศีล มีความตั้งใจฟังธรรม ความตั้งใจอันนี้ก็เป็นสมาธิ และย่อมได้ปัญญาใน
ธรรม คือได้ความรู้ในธรรมจากการฟัง ก็เป็นปัญญา เพราะฉะนั้น การฟังธรรม

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรีณิพุพานแห่งองค์สมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น บัดนี้ล่วงแล้ว ๒๕๓๒ พรรษา
ปัจจุบันสมัย พุทธศักราช ๒๕๓๒ ศุภวาร พระพุทธศาสนายุกาลนับ
จำเดิมแต่ปรีณิพุพานแห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีนัยอันพึง
กำหนดนับด้วยประการดังนี้.

แล้ว หมายถึงพระวิสุทธิคุณ กรุณามหฺณณโว มีพระกรุณาดังห้วงทะเลหลวง
หมายถึงพระกรุณาคุณ ทั้งนี้เพราะพระองค์ได้ตรัสรู้พระธรรม คือสัจจะอัน
ได้แก่ความจริง เป็นเหตุตักสิเลสและกองทุกข์ทั้งสิ้น ปัญหาที่ตรัสรู้สัจจะนั้น
ตามปฐมเทศนาที่ตรัสแสดงไว้เอง ก็คือตรัสรู้อริยสัจทั้ง ๔ อันได้แก่ ทุกข์ เหตุ
เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ปัญหาที่ตรัสรู้สัจจะนี้

เป็นศีลเป็นสมาธิเป็นปัญญา เพื่อผลคือวิมุตติ ความหลุดพ้น เพราะฉะนั้น
เราทั้งหลายในบัดนี้จึงต่างได้รู้จักอัมมะะตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน อันเป็น
ปริยัติธรรม และรู้จักปฏิบัติอัมมะะอันเป็นศีลเป็นสมาธิเป็นปัญญา หรือรู้จัก
ทำบุญอันเป็นทานเป็นศีลเป็นภาวนา จึงสามารถพบวิมุตติคือความหลุดพ้น
จากกิเลสและกองทุกข์ตามพระองค์ แม้เป็นการพ้นชั่วคราวที่ปฏิบัติ ทั้งนี้ก็

สืบเนื่องกันมา ได้มีปริยัติคือได้เล่าเรียน สดับรับฟังสืบกันมา และกับบอก
กล่าวสืบกันมา จึงได้ถึงเราทั้งหลายในบัดนี้ได้ ไม่หายสาบสูญไป แม้ว่า
พระพุทธศาสนาจะล่วงมาเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี และความบังเกิดขึ้นของ
พระพุทธเจ้านี้ยังมีขึ้นได้ ก็ด้วยอาศัยพระองค์ได้ประสูติขึ้นในโลกและได้ตรัส
พระธรรม และแม้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว แต่แม้เช่นนั้นพระคุณของ

บัดนี้นั้นก็คือพระพุทธเจ้า หากมิได้พระพุทธเจ้าแล้ว เราไม่อาจจะรู้ธรรม
สั่งสอนธรรม เหมือนดังพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่นี้ได้ ท่านผู้ที่ได้แสดงได้
อย่างนั้นก็คือพระพุทธเจ้า แม้เพียงบุคคลที่เพียงเล่าเรียนให้รู้จักพระพุทธรูป
ที่ทรงจำแนกแจกแจงไว้เป็นพระวินัย เป็นพระสูตรต่างๆ และเป็นอภิธรรม
เพียงแต่เล่าเรียนให้รู้จัก ก็จะเห็นความอัศจรรย์ในความตรัสรู้ของพระองค์ ว่า

ไม่มี ๕ เป็นต้น แต่มี ๔ เป็นครบถ้วน เป็นเหตุเป็นผลที่ครบถ้วนทั้งฝ่าย
ก่อนทุกข์ทั้งฝ่ายดับทุกข์ จึงทำให้ชาวโลกเมื่อศึกษาในอริยสัจนี้ได้พลอยรู้จักว่า
ทุกข์ต่างๆ คืออะไรบ้าง ซึ่งตนได้ประสบอยู่ และอะไรเป็นเหตุของทุกข์นั้น
ทุกข์และความดับทุกข์คู่กัน เมื่อมีทุกข์ก็มีความดับทุกข์ได้ ไม่ใช่ดับไม่ได้ อะไร
เป็นเหตุของความดับทุกข์ พระองค์ก็ตรัสสอนเอาไว้ เพราะฉะนั้น จึงเป็นเหตุ

ความตรัสรู้นั้นเองของพระองค์ พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นเมื่อพระองค์ได้ตรัส
พระธรรม นี่เป็นความบังเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น ชาตินี้คือความ
เกิดของพระองค์เป็นสิทธัตถราชกุมาร คือเกิดก่อนขึ้นมาในมนุษยนี้ จึงเป็น
ความเกิดที่จะต้องมี เมื่อสิทธัตถราชกุมารบังเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าจึงบังเกิด
ขึ้นได้ คือ สิทธัตถราชกุมารนั้นได้ตรัสรู้พระธรรม ก็เป็นพระพุทธเจ้าขึ้น

ก็ในวันเพ็ญเดือนเวสขะ จึงเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่เรา
ทั้งหลายพากันประกอบกราบบูชา ด้วยเครื่องสักการะรามีส มีดอกไม้ธูปเทียน
เป็นต้น และด้วยการปฏิบัติเป็นปฏิบัติบูชา ฉะนั้น ในวันวิสาขปุณณมี ซึ่งเป็น
วันประกอบวิสาขบูชา หรือแม้ในวันอื่นซึ่งประกอบกราบบูชาอย่างอื่น เช่นวัน
มาฆบูชาเป็นต้น จึงได้มีการจัดให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์และ

จึงเป็นการปฏิบัติในศีล ในสมาธิ ในปัญญาไปพร้อมกัน ชื่อว่าเป็นการ
ปฏิบัติธรรม.

การปฏิบัติธรรมในการฟังธรรมนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบันด้วย
เพื่อประโยชน์ภายหน้าด้วย และเพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืนเรียกว่าปรมาตถประโยชน์
คือประโยชน์อย่างยั่งยืนด้วย เพราะว่าอันบุคคลทุก ๆ คนนี้ย่อมมีกายและใจที่

อนึ่ง วันนี้เป็นวันวิสาขบูชา คือเป็นวันบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนื่อง
ในวันทีตรงกับวันประสูติตรัสรู้และปรินิพพานของพระองค์ ซึ่งบังเกิดขึ้นตรง
กันในวันเพ็ญ คือวันจันทร์เพ็ญแห่งเดือนเวสขะ ซึ่งตรงกับวันกลางเดือน ๖
โดยมาก เพราะฉะนั้น เมื่อถึงวันเช่นนี้ พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงได้น้อม
ระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงประกอบด้วยพระปัญญาคุณ คุณคือพระ

จึงเป็นปัญหาที่ตักสิเลสและกองทุกข์ที่มีในพระองค์ทั้งสิ้น จึงทรงเป็นผู้บริสุทธิ์
กาย บริสุทธิ์วาจา และบริสุทธิ์ใจสิ้นเชิง จึงทรงประกอบด้วยพระวิสุทธิคุณ
และได้ทรงมีพระมหากรุณาแผ่ไปในสรรพสัตว์ทั่วถ้วนหน้า เสด็จจาริกไปทรง
แสดงธรรมสั่งสอนจากความตรัสรู้ของพระองค์ และจากความตรัสรู้ของพระองค์
ทรงตั้งพุทธศาสนาและพุทธบริษัทขึ้นในโลก นี้เนื่องมาจากพระกรุณาคุณของ

เพราะความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นแล้ว
การแสดงธรรมก็จะไม่มี เราทั้งหลายก็จะไม่รู้จักอัมมะะ ไม่รู้จักทำบุญ ไม่รู้จัก
ปฏิบัติธรรม ไม่รู้จักทานศีลภาวนา ไม่รู้จักศีลสมาธิปัญญา ไม่อาจจะได้พบ
วิมุตติคือความหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ได้ แต่เพราะอาศัยพระคุณของ
พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระคุณที่ไม่มีประมาณ ดังที่มีแสดงไว้ว่า อปฺปมาโณ

พระองค์ก็ยังคงปรากฏอยู่ควบคู่ไปกับศาสนาของพระองค์ที่ยังดำรงอยู่และเป็นไปอยู่
โดยที่พุทธบริษัททั้งหลายได้รับสืบต่อกันมา บอกกล่าวสืบต่อกันมาดังกล่าว
เพราะฉะนั้น ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า คือตรัสรู้ จึงเป็นความเกิดขึ้นอัน
สำคัญ และความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าที่ทำให้คนทั้งหลายรู้จักตั้งแต่ครั้ง
พุทธกาลมาเป็นพระพุทธเจ้า ก็โดยที่พระองค์ได้ทรงสั่งสอนด้วยพระมหากรุณา.

ได้ทรงรอบรู้ในอัมมะะทั้งปวงอย่างจบสิ้น เป็นต้นว่าได้ตรัสรู้ในโพธิปักขิยธรรม
ตรัสรู้ในสติปัญฐาน สัมมัปปธาน อิทธิบาท อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ มรรคมี
องค์ ๘ และทรงแสดงจำแนกไว้อย่างพิสดาร เป็นทางแห่งความตรัสรู้ และ
ทรงแสดงยอด คืออริยสัจทั้ง ๔ ไว้อย่างครบถ้วน ให้เวไนยนิกรคือหมูชนที่ฟัง
แนะนำได้ สามารถจะรู้ตามพระองค์ในทุกข์ ในทุกขสมุทัยเหตุเกิดทุกข์ ใน

เป็นผลในด้านทุกข์ ในด้านความดับทุกข์อย่างครบถ้วน ใครต้องการดับทุกข์
ก็ปฏิบัติตามที่ตรัสสอนไว้ คือปฏิบัติไปเป็นเหตุของความดับทุกข์ ส่วนทุกข์นั้น
ก็เช่นเดียวกัน เมื่อปฏิบัติไปในทางก่อนทุกข์ก็ย่อมจะเกิดทุกข์ขึ้น พระองค์ได้
ตรัสสอนไว้อย่างครบถ้วน เพราะฉะนั้น พระองค์จึงทรงเป็นสัพพัญญู คือเป็น
ผู้รู้ทั้งหมด รู้จบ ไม่มีผิดพลาดอันจะต้องให้แก่ไข ไม่มีบกพร่องอันจะต้องให้

พระพุทธเจ้าก็บังเกิดขึ้น และเมื่อสิทธัตถราชกุมารได้ตรัสรู้พระธรรมเป็น
พระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว ก็ทรงอาศัยพระกายที่บังเกิดขึ้นเป็นสิทธัตถราชกุมารนั้น
เองเสด็จจาริกไปแสดงสั่งสอนจนถึงเป็นพระกายของสิทธัตถราชกุมารที่แตก
สลายคือดับขันธปรินิพพาน เพราะฉะนั้น ความสมภพเป็นสิทธัตถราชกุมาร
และความดับขันธแห่งสิทธัตถราชกุมาร จึงเป็นความสำคัญขึ้นเพราะความ

บรรพชิต ประกอบกระทำทั้งอามิสบูชาทั้งปฏิบัติบูชา ปฏิบัติบูชานั้นก็คือการที่
มีการแสดงอัมมะะ อันเริ่มตั้งแต่เวลาเช้า มีการสมาทานอุโบสถศีลหรือเบญจ
เวรวัตริต ตามศรัทธาของตนๆ อันนับว่าเป็นการปฏิบัติในศีล และมีการแสดง
ธรรม มีการฟังธรรมตั้งแต่เวลาเช้า และมีการประกอบพิธีบูชา กล่าวคำบูชา
เวียนเทียน สวดทำวัตร สวดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและมีการฟัง

เรียกว่า กายใจ มีจิตใจประกอบกันอยู่ กายใจนี้หมายถึงนามรูป หรือหมายถึง
ขันธ ๕ เพราะคนเราทุกคนเกิดมาก็เกิดกายใจนี้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา
ตั้งแต่เป็นปฐมวิญญาณ ปฐมจิต ตามที่มีพระพุทธภาษิตตรัสเอาไว้ และเมื่อได้
เจริญขึ้นมีอายุนครบบริบูรณ์โดยปกติ จึงได้คลอดออกมา และได้รับการ
บำรุงเลี้ยงเติบโตใหญ่ขึ้นมาโดยลำดับ จนถึงบัดนี้ทุกคนก็มีนามรูปหรือขันธ ๕

เกิดก่อนตั้งแต่เบื่องต้นดังกล่าวอยู่ด้วยกัน ซึ่งขั้น ๕ นั้นก็ได้แก่ รูปขั้น กองรูป เวทนาขั้น กองเวทนา สัญญาขั้น กองสัญญา สังขารขั้น กองสังขาร ความคิดปรุงหรือปรุงคิด และวิญญาณขั้น กองวิญญาณคือความรู้ ย่อเข้าก็เป็น ๒ คือรูปก็เป็นรูป เวทนาสัญญาสังขารวิญญาณเป็นนาม ซึ่งนามนี้เรียกง่าย ๆ ก็คือว่าใจ อันมีหน้าที่รู้เป็นสุขเป็นทุกข์หรือเป็นกลาง ๆ ไม่ทุกข์ไม่สุข

พระพุทธเจ้า

ความดีความชั่วที่ทำเอาไว้ เพราะฉะนั้น เมื่อวิญญาณปฏิสนธิ เป็นปฐมจิตปฐมวิญญาณ ต้องมีติมีชั่วมีบาป มีบุญ มีอาสวะมีบารมีติดมา และเมื่อวิญญาณออกจากร่างเมื่อตายที่เรียกกัน หรือจะเรียกว่าจิตก็ตาม ก็นำเอาบุญบาปที่ทำไว้ไปด้วย นำเอาอาสวะบารมีที่ส่งสมไว้ไปด้วย ฉะนั้น พระพุทธเจ้า จึงตรัสสอนให้พิจารณาดูว่า เรามีกรรม คือการงานที่กระทำต่าง ๆ ดีหรือชั่ว

พระพุทธเจ้า

ดังที่กล่าวแล้วเป็นของคน จิตใจนี้เอง เป็นที่เก็บสิ่งสมบาปบุญกรรม อาสวบารมีทั้งหลายเหล่านี้ คนเราจึงมีกายหรือรูปส่วนหนึ่ง มีจิตใจส่วนหนึ่ง ซึ่งประกอบกันอยู่ เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงแสดงอัมมะสังสอนให้ทุกคนทำประโยชน์ที่ต้องการให้บังเกิดขึ้นแก่กายใจ เป็นปัจจุบันบ้าง เป็นภายหน้าบ้าง ก็เมื่อเป็นกาลเวลาแล้ว ก็จะต้องมอดิตคือล่วงไปแล้ว ต้องมี

พระพุทธเจ้า

ปัจจุบันในเมื่อมาถึง เพราะฉะนั้น จึงมีความต้องการสิ่งที่เกื้อกูล ต้องการความสุขทั้งในปัจจุบันทั้งในภายหน้า.

พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนอัมมะให้ปฏิบัติ เพื่อประโยชน์สุขปัจจุบัน เพื่อประโยชน์สุขภายหน้าประกอบกันไป และนอกจากนี้ยังมีจิตใจอันเป็นข้อสำคัญที่สุด ซึ่งจิตใจนี้กล่าวได้ว่า เป็นสิ่งที่มีประจำอยู่ทุกกาลเวลา และสิ่งที่มี

พระพุทธเจ้า

สำคัญของการทำบุญ ทำบุญให้สมบูรณ์ ดังที่ตรัสสอนให้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน ให้มีอุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ กัลยาณมิตรตา คบเพื่อนมิตรที่ตั้งามสมชีวิตา เลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ นี้เพื่อประโยชน์ปัจจุบัน คือเพื่อจะหล่อเลี้ยงจิตใจให้ดำรงชีวิตอยู่ แต่ถ้าเพียงเท่านั้นก็ไม่แน่ว่าการแสวงหา

พระพุทธเจ้า

ด้วยดีต้องอาศัยประโยชน์อย่างยิ่ง คือต้องมาปฏิบัติอบรมจิตใจ ให้จิตเป็นศีล เป็นสมาธิเป็นปัญญา หรือให้จิตใจนี้เป็นบุญเป็นกุศล หรือให้จิตใจดีนั่นเอง และเมื่อจิตใจดีแล้ว ประโยชน์ภายหน้าคือศรัทธาก็ดี ศีลก็ดี จาคะก็ดี ปัญญา ก็ดีย่อมเกิดขึ้น และเมื่อประโยชน์ภายหน้ามีศรัทธาเป็นต้นถูกต้องบังเกิดขึ้น ประโยชน์ปัจจุบันก็จะดี เพราะฉะนั้น ประโยชน์ทั้ง ๓ นี้ทุกคนจึงต้องปฏิบัติมา

มีหน้าที่รู้จำหมาย มีหน้าที่คิดปรุงหรือปรุงคิด มีหน้าที่รู้ที่เรียกว่าเห็น รู้ที่เรียกว่าได้ยิน ทางคาทางหู รู้ที่เรียกว่าทราบทางจมูกทางลิ้นทางกาย รู้ที่เรียกว่ารู้หรือคิดทางโนคือใจ รู้ที่นั่นก็คือใจ เป็นกายใจ กายก็คือกาย ใจก็คือนาม แยกออกไปก็เป็นขั้น ๕ ดังกล่าวนั้น คือตัวเราทุกคนนี้ต้องมีกายใจ หรือมีนามรูป หรือมีขั้น ๕ ดังกล่าวอยู่ด้วยกัน นี้ส่วนหนึ่ง.

พระพุทธเจ้า

เป็นของคน เป็นทายาทรับผลของกรรม แต่ไม่ตรัสว่ามีขั้น ๕ เป็นของคน หรือมีนามรูปเป็นของคน แต่ตรัสว่าขั้น ๕ หรือนามรูปไม่ใช่ของคน เป็นอนัตตามิใช่อดีตาดัตตน จึงตรัสว่ามีกรรมเป็นของคน.

เพราะฉะนั้น ทุก ๆ คนนี้จึงประกอบอยู่ด้วย ๒ ส่วน คือส่วนที่ไม่ใช่ของคนอย่างแท้จริง แต่มาเป็นของคนด้วยความยึดถือ ก็คือขั้น ๕ หรือ

พระพุทธเจ้า

ปัจจุบัน ต้องมีอนาคตคือภายหน้า สำหรับที่เป็นอดีตนั้นก็เป็อดีตไป แต่ที่ทุกคนจะต้องเผชิญก็คือปัจจุบันและอนาคตภายหน้า ซึ่งอนาคตภายหน้านั้น ยังมีความหมายทั้งอย่างหยาบทั้งอย่างละเอียด อย่างหยาบก็เช่นชาติหน้าภายหน้าอย่างละเอียดก็คือว่าในปัจจุบันนี้เอง วันนั้นก็ปัจจุบัน พรุ่งนี้ก็ป็นภายหน้าหรือเดือนนี้เป็นปัจจุบัน เดือนหน้าก็เป็นภายหน้า ปีนี้เป็นปัจจุบัน ปีหน้าก็

พระพุทธเจ้า

ประจำอยู่ทุกกาลเวลานี้กล่าวว่าเป็น อกาลโก ไม่ประกอบด้วยกาลเวลาก็ได้ เพราะว่ามันี่จะจะต้องกำหนดว่าปัจจุบัน ไม่ต้องกำหนดว่าภายหน้า แต่มีอยู่ทั้งปัจจุบันทั้งภายหน้า ถ้าหากว่าไม่มีจิตใจเสียอย่างเดียว กายใจที่เป็นนามรูปก็ไม่มี กายใจที่เป็นนามรูปมีอยู่ ก็ต้องมีจิตใจเป็นปัจจุบัน ก็เพราะมีจิตใจประกอบอยู่ เพราะฉะนั้น ก็กล่าวได้ว่าจิตใจนี้เป็นอกาลโก ไม่ประกอบด้วย

พระพุทธเจ้า

ทั้งปวงนั้นจะเป็นไปในทางที่ถูกหรือในทางที่ผิด อาจจะเป็นได้ทั้ง ๒ ทาง ถ้าเป็นไปในทางที่ผิดก็ให้โทษมาก ถ้าเป็นไปในทางที่ถูกจึงจะบังเกิดคุณ จึงต้องอาศัยประโยชน์ภายหน้าที่ตรัสสอนไว้ให้มีสัทธาสัมปทา คือถึงพร้อมด้วยศรัทธา ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ศีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล

พระพุทธเจ้า

ตั้งแต่ต้นอาศัยกันดังกล่าว รวมความแล้วประโยชน์อย่างยิ่งเกี่ยวแก่จิตใจนี้สำคัญมาก จึงเรียกเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อันจะขาดเสียมิได้ เพราะฉะนั้น การปฏิบัติธรรมจึงต้องปฏิบัติให้ถึงจิตใจ จึงจะบรรลุผลตามภูมิตามชั้น จึงจะชื่อว่าปฏิบัติถูกทาง ชื่อว่าเป็นการปฏิบัติบูชาที่เป็นอย่างยิ่ง.

และมีจิตใจอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นธาตุรู้ คือรู้อะไร ๆ ได้ และเป็นธาตุที่น้อมไปได้ทั้งในด้านดีทั้งในด้านชั่ว เป็นธาตุที่เก็บสิ่งที่ประสบพบผ่านไว้ได้ เป็นธาตุที่เก็บความดีความชั่วที่ทำไว้แล้วได้ กระทำชั่วก็เก็บเป็นอาสวะ ดองสันดานเป็นความชั่วไว้ ถ้าความดีก็เก็บเป็นบารมีคือความดีที่ทำเอาไว้ และเป็นที่ตั้งของกรรม คือการงานที่ดีการงานที่ชั่วที่ทุก ๆ คนกระทำเอาไว้ หรือ

พระพุทธเจ้า

นามรูปหรือทรัพย์สินต่าง ๆ หรือลาภ ยศ สรรเสริญ สุขต่าง ๆ หรือความเสื่อมลาภ ความเสื่อมยศ นินทา ทุกข์ต่าง ๆ คือทั้งสิ่งที่ปรารถนาทั้งสิ่งที่ไม่ปรารถนา ล้วนไม่ใช่ของคนทั้งนั้น แต่เพราะไปยึดว่าเป็นของคนจึงต้องเป็นทุกข์ ในเมื่อสิ่งทั้งหลายต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไป ส่วนที่เป็นของคนนั้น คือกรรมตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ให้พิจารณาเนื่อง ๆ หรืออาสวะบารมี

พระพุทธเจ้า

เป็นภายหน้า หรือละเอียดเข้าไปอีก ชั่วโงงนี้ก็เป็นปัจจุบัน ชั่วโงงหน้าก็เป็นภายหน้า ละเอียดเข้าไปอีกนาที่นี้เป็นปัจจุบัน นาที่หน้าก็เป็นภายหน้า เพราะฉะนั้น ปัจจุบันกับอนาคตนั้นจึงคู่กันอยู่ ประสานกันอยู่ อันจะนับได้ทั้งในระยะที่ใกล้ที่สุดทั้งไกลที่สุด ฉะนั้น คนเราจึงต้องเผชิญปัจจุบันอนาคตอยู่ตลอดเวลา ถ้ายังมีชาติภพต่อไปอีก ก็ต้องเผชิญกับอนาคตต่อไปอีก ซึ่งมาเป็น

พระพุทธเจ้า

กาลเวลา มีอยู่ตลอดไป เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนมุ่งอบรมจิตใจอันเป็นข้อสำคัญนี้เป็นข้อหลัก และเมื่อมีจิตใจดี ก็จะทำให้การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบัน ที่เป็นภายหน้าดีด้วย ถ้าจิตใจร้ายไม่ดี ก็จะทำให้การปฏิบัติที่เป็นปัจจุบันที่เป็นภายหน้าร้ายไม่ดีด้วย การที่มาปฏิบัติธรรมให้จิตใจนี้เป็นศีลเป็นสมาธิเป็นปัญญา หรือให้จิตใจนี้เป็นบุญเป็นกุศล จึงเป็นหลัก

พระพุทธเจ้า

คือห่างเว้นจากความประพฤติที่เป็นภัยเวรต่างๆ จากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยจาคะคือการสละบริจาค ปัญญาสัมปทา คือความรู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ นี้เป็นประโยชน์ภายหน้า ต้องมีอัมมะทั้ง ๔ ข้อนี้ประกอบ จึงจะทำให้การประกอบอาชีพต่างๆ ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบันนั้นถูกต้อง อันจะทำให้เป็นประโยชน์ที่สมบูรณ์ แต่ประโยชน์ที่เป็นภายหน้านั้นจะเป็นไป

พระพุทธเจ้า

เบื้องหน้าแต่นี้พึงตั้งสมันนาหารจิต สดับธรรมภายตซึ่งท่านจะได้ผลดีเปลี่ยนแปลงกันแสดงต่อไป ณ กาลบัดนี้เทอญ.

พระพุทธเจ้า

หมายเหตุ : ทรงแสดง ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒